

Lector universitar dr. GEORGE COCA

PROCEDURA PENALĂ

Universul Juridic

București

-2012-

Editat de S.C. Universul Juridic S.R.L.

Copyright © 2012, S.C. Universul Juridic S.R.L.

Toate drepturile asupra prezentei ediții aparțin

S.C. Universul Juridic S.R.L.

Nicio parte din acest volum nu poate fi copiată fără acordul scris al

S.C. Universul Juridic S.R.L.

**NICIUN EXEMPLAR DIN PREZENTUL TIRAJ NU VA FI
COMERCIALIZAT DECÂT ÎNSOTIT DE SEMNĂTURA
ȘI ȘTAMPILA EDITORULUI, APLICATE PE INTERIORUL
ULTIMEI COPERTE.**

Descrierea CIP a Bibliotecii Naționale a României

COCA, GEORGE N.

Procedura penală / George Coca. - București :

Universul Juridic, 2012

Bibliogr.

ISBN 978-973-127-765-3

347(498)(075.8)

REDACȚIE: tel./fax: **021.314.93.13**
tel.: **0731.121.218**
e-mail: **redactie@universuljuridic.ro**

DEPARTAMENTUL tel.: **021.314.93.15; 0726.990.184**
DISTRIBUȚIE: fax: **021.314.93.16**
e-mail: **distributie@universuljuridic.ro**

www.universuljuridic.ro

COMENZI ON-LINE,

CU REDUCERI DE PÂNĂ LA 15%

Dedic această carte colegilor mei din Baroul București, avocați dedicați profesiei fără de care drepturile și libertățile fundamentale ale oamenilor apărați de aceștia nu ar fi decât vorbe în vânt.

Autorul

TITLUL I PARTEA GENERALĂ

CURSUL I NOȚIUNI INTRODUCTIVE REFERITOARE LA DREPTUL PROCESUAL PENAL

§ 1. PROCESUL PENAL

1.1. Definiție

În general, oamenii respectă normele juridice, ei conformându-se acestora, dar sunt și indivizi care le nesocotesc prin acțiunile și faptele lor și încalcă ordinea de drept atât de necesară funcționării unei societăți. Restabilirea ordinii de drept se realizează prin tragerea la răspundere juridică a celor care încalcă normele respective¹.

Încălcarea legii penale conduce la un conflict între voința legiuitorului și cel care a avut conduita contrară normei penale de incriminare, iar acest conflict creează un raport juridic substanțial², în cadrul căruia statul are obligația și dreptul de a trage la răspundere penală pe cel care a încălcat legea penală, iar acesta trebuie să suporte consecințele nerespectării legii penale.

Numai statul, prin organele sale specializate, poate soluționa conflictul apărut între societate și infractor. Autoritatea judecătorească este cea care are dreptul de a soluționa litigiile de drept penal apărute în urma manifestărilor ilicite.

Importanța autorității judecătorești este dată de reglementarea ei constituțională în Titlul III – „Autoritățile publice”³, alături de Parlament, Președinte, Guvern și Administrația publică.

Procesul penal este o activitate reglementată de lege în mod minuțios, desfășurată de către organele abilitate prevăzute de lege, cu participarea părților și a altor persoane, în scopul constatării la timp și în mod complet a faptelor prevăzute de legea penală,

---

¹ V. Dongoroz și colectiv, *Explicații teoretice ale Codului de procedură penală român. Partea generală*, Ed. Academiei Române, București, 1975, vol. I, pp. 10-11.

² V. Dongoroz, *Tratat de drept penal*, București, 1939, p. 707.

³ *Autoritatea judecătorească, Secțiunea 1 – Instanțele judecătorești, Înfăptuirea justiției*: „Justiția se înfăptuiește în numele legii. Justiția este unică, imparțială și egală pentru toți. Judecătorii sunt independenți și se supun numai legii. Judecătorii numiți de Președintele României sunt inamovibili, în condițiile legii. Propunerile de numire, precum și promovarea, transferarea și sancționarea judecătorilor sunt de competența Consiliului Superior al Magistraturii, în condițiile legii sale organice. Funcția de judecător este incompatibilă cu orice altă funcție publică sau privată, cu excepția funcțiilor didactice din învățământul superior. Justiția se realizează prin Înalta Curte de Casație și Justiție și prin celelalte instanțe judecătorești stabilite de lege. Competența instanțelor judecătorești și procedura de judecată sunt prevăzute numai prin lege. Înalta Curte de Casație și Justiție asigură interpretarea și aplicarea unitară a legii de către celelalte instanțe judecătorești, potrivit competenței sale”.

astfel încât orice persoană care a săvârșit o infracțiune să fie pedepsită potrivit vinovăției sale, iar orice persoană nevinovată să nu fie pedepsită pe nedrept.

1.2. Scopul procesului penal

- constatarea la timp a infracțiunilor
- constatarea în mod complet a faptelor care constituie infracțiuni
- respectarea principiului prezumției de nevinovăție
- educarea cetățenilor pentru respectarea legilor

COMENTARIU

Spuneam că procesul penal este o activitate umană. Nu există acțiune umană fără scop. Acțiunea orientată spre scop este specifică numai omului care prevede clar scopul urmărit și variantele care duc la el. Dacă explicăm scopul, înțelegem și de ce s-a făcut acțiunea.

Procesul penal are patru scopuri:

- *constatarea la timp a infracțiunilor.* Timpul este o dimensiune a Universului, după care se ordonează succesiunea ireversibilă a fenomenelor. Trecerea timpului conduce la uitare, la modificarea esențială a stărilor de fapt, la schimbarea condițiilor sociale. O infracțiune, dacă nu este descoperită la timp, există, pe de o parte, pericolul de a se schimba multe dintre mijloacele de probă (starea de fapt/declarațiile martorilor sunt dominate de fenomenul uitării etc.) sau de a se prescrie (legiuitorul a înțeles că nedescoperirea infracțiunii într-un interval de timp mai mare decât maximul pedepsei, conduce la o soluție de încetare a urmăririi penale, dacă ne aflăm pe timpul urmăririi penale, sau încetare a procesului penal, dacă ne aflăm pe timpul judecării). Acest scop este în strânsă legătură cu principiul operativității, despre care vom discuta mai pe larg la cursul „Principiile fundamentale ale procesului penal”. Activitatea procesuală trebuie să se desfășoare într-un timp cât mai aproape de momentul comiterii infracțiunii, pentru a se putea constata în mod complet faptele care constituie infracțiuni¹.

- *constatarea în mod complet a faptelor care constituie infracțiuni.* Un proces penal, pentru a conduce la o hotărâre judecătorească care să se „plieze” pe starea de fapt, trebuie să administreze toate probele în cauză. Acest scop este legat de principiul aflării adevărului, despre care vom discuta pe larg la cursul „Principiile fundamentale ale procesului penal”. Între scopul constatării *la timp* (principiul operativității) și scopul constatării *în mod complet* (principiul aflării adevărului) trebuie să existe o concordanță deplină. Nu ne grăbim, de dragul constatării la timp, fără a administra, în mod complet, toate probele pentru aflarea adevărului juridic.

- *respectarea principiului prezumției de nevinovăție.* Mai bine să nu pedepsim persoane vinovate, decât să pedepsim persoane nevinovate. Sună „revoltător” dar nu există durere și frustrare mai mare pentru o persoană decât o pedeapsă pe care o primește fără să o merite, adică fără să fie vinovată. Deci, scopul procesului penal este acela de a pedepsi persoanele vinovate, prin stabilirea răspunderii penale în funcție de gradul de pericol social

---

¹ I. Neagu, *Tratat de procedură penală*, Ed. Pro, București, 1977, p. 5.

și circumstanțele atenuante și agravante, dar, în același timp, de a renunța la tragerea la răspundere penală a unei persoane nevinovate, prin scoaterea de sub urmărire penală sau încetarea urmăririi penale (în faza de urmărire penală) sau achitarea ori încetarea procesului penal (în faza de judecată), chiar dacă activitatea organelor judiciare a fost anevoioasă sau tocmai de aceea. Cu atât mai mult, este de salutat o hotărâre de stabilire a nevinovăției care vine în urma unui proces îndelung și anevoios.

- *educarea cetățenilor în spiritul respectării legilor.* Pedepsa trebuie să fie o măsură de constrângere, dar, în același timp, și un mijloc de reeducare, iar scopul ei trebuie să fie prevenirea săvârșirii de noi infracțiuni. Legiuitorul trebuie să urmărească, prin executarea pedepsei, formarea unei atitudini corecte față de muncă, față de ordinea de drept și față de regulile de conviețuire socială, iar executarea pedepsei nu trebuie să cauzeze suferințe fizice și nici să înjosească persoana condamnatului¹ (a se vedea, în acest sens, art. 52 – titlul marginal „Pedepsa și scopul ei” – C. pen.).

1.3. Fazele procesului penal

„Procesual”² înseamnă ceva care se desfășoară în etape succesive, specifice dezvoltării fenomenului, treptat, gradat.

Nimic mai adevărat pentru procesul penal. Drumul de la săvârșirea infracțiunii până la condamnarea autorului trebuie să parcurgă mai multe etape sau faze. Acest demers, cu fiecare etapă sau fază, se desfășoară succesiv, din aproape în aproape, se dezvoltă până la finalizare prin condamnare sau achitare. (Exemplu: se primește o sesizare despre săvârșirea unei infracțiuni, se desfășoară acte premergătoare pentru a se verifica veridicitatea acelei sesizări sau alte aspecte, se dispune începerea urmăririi penale, când sunt probe și indicii temeinice că s-a săvârșit o infracțiune, se dispune punerea în mișcare a acțiunii penale, se întocmește rechizitoriul la sfârșitul fazei de urmărire penală, dacă din materialul de urmărire penală rezultă că fapta există, a fost săvârșită de învinuit/inculpat și acesta răspunde penal, se judecă cauza în primă instanță se judecă cauza în căile ordinare de atac: apelul, recursul, se pronunță hotărârea definitivă de condamnare/achitare/încetarea procesului penal).

Caracteristicile activităților în cadrul unui proces penal sunt:

- *succesiunea.* Activitățile se desfășoară într-o anumită ordine, stabilită în mod expres de Codul de procedură penală (ex: în etapa dezbaterilor, în faza de judecată, se dă cuvântul în următoarea ordine: procurorul, partea vătămată, partea civilă, partea responsabilă civilmente, inculpat).

- *progresivitatea.* Activitățile se desfășoară din aproape în aproape, fiecare având rolul de a propulsa procesul penal.

- *interdependența fazelor procesului penal.* Există o legătură între fazele procesului penal, ele nu sunt rupte unele de celelalte.

Fazele procesului penal. Dacă discutăm strict despre *structura tipică* a procesului penal, aceasta conține trei faze:

- *urmărirea penală;*

---

¹ N. Volonciu, *Tratat de procedură penală. Partea generală*, ed. a III-a, revizuită și adăugită, Ed. Paideia, vol. I, p. 18.

² DEX, *Dicționarul explicativ al limbii române*, ed. a II-a, Ed. Universul enciclopedic, București, 1996, p. 854.

- *judecata*;
- *punerea în executare a hotărârilor judecătorești penale definitive*.

Dacă discutăm despre **structura atipică** a procesului penal, considerăm că avem patru faze și anume:

- *actele premergătoare*;
- *urmărirea penală*;
- *judecata*;
- *punerea în executare a hotărârilor penale definitive*.

Aceasta este structura unui proces penal.

Facem cuvenita precizare că în celelalte procese, cum ar fi: procesele civile, de contencios administrativ, litigii de muncă, comerciale etc., nu întâlnim decât două faze, și anume: *judecata* și *punerea în executare*.

În procesul penal, de multe ori nu se cunoaște autorul infracțiunii, iar strângerea probelor este mai anevoioasă și trebuie să se facă de organe specializate (organele de urmărire penală), iată de ce este nevoie de o fază specifică, și anume: *urmărirea penală*.

Persoana care își desfășoară activitatea în toate fazele procesului penal este avocatul.

1.3.1. Urmărirea penală

Este prima fază a procesului penal. În unele cauze penale, se mai desfășoară și **acte premergătoare**. Unii autori, în ceea ce privește natura juridică a acestora, consideră că ele fac parte din urmărirea penală, alții, din contră, că sunt de sine stătătoare și nu au legătură cu urmărirea penală, pentru că, uneori, după efectuarea lor, nu se dispune începerea urmăririi penale. Actele premergătoare sunt reglementate de art. 224 C. pr. pen., în sensul că:

„(1) În vederea începerii urmăririi penale, organul de urmărire penală poate efectua acte premergătoare.

(2) De asemenea, în vederea strângerii datelor necesare organelor de urmărire penală pentru începerea urmăririi penale, pot efectua acte premergătoare și lucrătorii operativi din Ministerul Administrației și Internelor, precum și din celelalte organe de stat cu atribuții în domeniul siguranței naționale, anume desemnați în acest scop, pentru fapte care constituie, potrivit legii, amenințări la adresa siguranței naționale.

(3) Procesul-verbal prin care se constată efectuarea unor acte premergătoare poate constitui mijloc de probă.”

Despre natura juridică a acestor acte vom discuta la cursul „Urmărirea penală”. Noi considerăm că ele au următoarele caracteristici: sunt facultative, se desfășoară înaintea începerii urmăririi penale și tocmai în scopul stabilirii sau nu a începerii urmăririi penale, se pot efectua și de anumite organe care nu sunt de urmărire penală, din cadrul Ministerului Internelor și Reformei Administrative, Serviciului Român de Informații, Serviciului de Informații Externe, Serviciului de Protecție și Pază și Serviciului de Telecomunicații Speciale, dar numai pentru infracțiunile care constituie amenințări la adresa siguranței naționale.

Mai facem precizarea că această fază este guvernată, printre altele, de **principiul nepublicității** și **necontradictorialității**.

Urmărirea penală are ca *scop*¹:

- identificarea autorului infracțiunii;
- prinderea autorului infracțiunii;
- stabilirea răspunderii penale;
- descoperirea, ridicarea și administrarea probelor, în vederea trimiterii în judecată sau netrimiterii în judecată.

Organele care desfășoară activitatea de urmărire penală sunt:

- procurorul;
- organele de cercetare penală ale poliției judiciare;
- organele de cercetare penală speciale;
- instanța de judecată (în mod excepțional, când intervine pentru anumite situații, expres și limitativ prevăzute de Codul de procedură penală, cum ar fi: autorizarea percheziției domiciliare, arestarea preventivă a învinutului sau inculpatului, autorizarea începerii interceptării convorbirilor și comunicațiilor etc.).

Împreună cu aceste organe, în faza de urmărire penală își desfășoară activitatea și avocatul, fie ales, fie din oficiu atunci când asistența juridică este obligatorie (vezi art. 171 C. pr. pen.²).

Limitele urmăririi penale sunt:

- începerea urmăririi penale – prin rezoluție;
- terminarea urmăririi penale – rechizitoriu, dacă se dispune trimiterea în judecată, și rezoluție sau ordonanță, dacă se dispune încetarea urmăririi penale prin scoaterea de sub urmărire penală, încetarea urmăririi penale, clasarea cauzei penale.

Actele procesuale, folosite pe timpul urmăririi penale, sunt:

- rezoluția, de către procuror;
- ordonanța, de către procuror;
- rechizitoriul, de către procuror;
- referat, de către organul de cercetare penală;
- procesul-verbal;
- cerere sau memoriu, de către părți sau avocat.

Aspectele privind urmărirea penală vor fi analizate pe larg în cursul privind „Urmărirea penală”, dedicat în exclusivitate acesteia.

1.3.2. Judecata

În această fază se soluționează cauza penală.

Facem precizarea că această fază poate parcurge mai multe grade de jurisdicție: judecata în primă instanță, judecata în apel, judecata în recurs, iar, uneori, chiar judecata în căile extraordinare de atac: contestația în anulare, revizuirea sau recursul în

---

¹ Art. 200 C. pr. pen.

² Asistența juridică este obligatorie când învinutul sau inculpatul este minor, internat într-un centru de reeducare sau într-un institut medical educativ, când este reținut sau arestat chiar în altă cauză, când față de acesta a fost dispusă măsura de siguranță a internării medicale sau obligarea la tratament medical chiar în altă cauză ori când organul de urmărire penală sau instanța apreciază că învinutul ori inculpatul nu și-ar putea face singur apărarea, precum și în alte cazuri prevăzute de lege.

interesul legii (Despre toate aceste aspecte, pe larg, vom discuta la cursurile „Judecata în prima instanță” și „Judecata în căile extraordinare de atac”).

În această etapă, își desfășoară activitatea din plin instanțele de judecată (judecătoriile, tribunalele, curțile de apel și Înalta Curte de Casație și Justiție).

Scopul judecății îl reprezintă *soluționarea acțiunii penale și acțiunii civile*.

Actele procesuale, întocmite pe timpul judecății, sunt:

- încheierea de ședință;
- sentința;
- decizia;
- cereri.

Organele care își desfășoară activitatea în faza de judecată sunt:

- instanțele de judecată (prin completele formate din judecători);
- procurorii.

Alături de acestea, un rol deosebit îl joacă în această fază avocatul.

Observăm că, în această fază, nu își desfășoară activitatea organele de cercetare penală.

Dacă, în faza de urmărire penală, acționau, din plin, nepublicitatea și necontradictorialitatea, în faza judecății, printre principiile care o guvernează, întâlnim: *publicitatea și contradictorialitatea*.

Limitele judecății sunt:

- începutul judecății, marcat de sesizarea prin rechizitoriu, când s-a efectuat urmărirea penală în cauză, sau plângerea în fața instanței de judecată împotriva rezoluțiilor sau ordonanțelor procurorului de netrimitere în judecată;
- terminarea judecății, prin pronunțarea unei hotărâri judecătorești definitive.

1.3.3 Punerea în executare a hotărârilor penale definitive

Este faza finală a procesului penal, ea având menirea aplicării concrete a sancțiunii prevăzute în hotărârea judecătorească, conducând la finalizarea scopului procesului penal.

Scopul acestei faze este *punerea în executare a hotărârilor judecătorești penale definitive*.

Limitele acestei faze sunt:

– începutul acestei faze, care este reprezentat de întocmirea *mandatului de executare*, de către instanța de executare, și trimiterea acestuia la organul competent să îl execute (organul de poliție sau comandantul unității militare, după caz). Dacă suntem în prezența unei *pedepse complementare*, momentul de început al punerii în executare a hotărârii penale constă în trimiterea de către instanța de executare a unei *copii de pe dispozitivul hotărârii* organului competent să pună în executare, în mod efectiv, pedeapsa complementară (primării, asociații profesionale, autoritate tutelară etc.). Dacă este vorba despre *măsuri de siguranță*, momentul de început este marcat de comunicarea *copiei de pe dispozitiv și a copiei de pe raportul medico-legal* către direcția sanitară din județul pe teritoriul căruia locuiește persoana față de care s-a luat măsura internării medicale sau obligarea la tratament medical.

– momentul final al fazei în cazul pedepsei *închisorii* îl reprezintă *procesul-verbal de constatare a începerii executării închisorii de către instanța de executare*. Dacă

pedeapsa este *amenda penală*, momentul final îl constituie depunerea la instanța de executare a *recipisei de achitare a amenzii penale*. Dacă suntem în prezența unei *pedepse complementare*, momentul final îl reprezintă *răspunsul primit de la autoritățile respective* (primăriei, asociații profesionale, autoritatea tutelară etc.). În cazul *măsurilor de siguranță*, momentul final îl reprezintă *răspunsul primit de la direcțiile sanitare județene*.

§ 2. DREPTUL PROCESUAL PENAL

2.1. Definiție

Orice ramură de drept reglementează un anumit domeniu al relațiilor sociale.

Dreptul procesual penal este alcătuit din *ansamblul de norme juridice care reglementează activitatea organelor judiciare, a părților și a persoanelor, precum și a raporturilor care se stabilesc între ele, în vederea constatării tuturor faptelor care constituie infracțiuni și a aplicării pedepselor și normelor prevăzute de legea penală celor care le-au săvârșit*¹.

Obiectul dreptului procesual penal îl reprezintă relațiile sociale ce iau naștere ca urmare a activității organizate de stat pentru tragerea la răspundere penală și civilă a celor care au săvârșit infracțiuni. Dacă dreptul procesual penal este generalul, abstractul, procesul penal este particularul, concretul.

2.2. Autonomia dreptului procesual penal

Actualmente, dreptul procesual penal este autonom.

Această autonomie însă a fost câștigată în timp, deoarece, la început, normele de procedură penală nu erau distincte de cele ale dreptului penal.

Momentul esențial, care marchează desprinderea dreptului procesual penal de dreptul material, îl reprezintă anul 1808, când apare Codul de procedură penală francez, o reglementare modernă, sistematizată și care rezolvă, în mare măsură, desfășurarea procesului penal.

În perioada domniei lui Alexandru Ioan Cuza, când au avut loc reforme în multe domenii de activitate, este adoptat Codul de procedură penală român, inspirat din cel francez. Acest act normativ a fost în vigoare până în anul 1936.

Actualul Cod de procedură penală, cu foarte multe modificări, are o vechime de peste 38 de ani.

Facem precizarea că este în lucru un nou Cod de procedură penală, ce urmează a intra în vigoare când voința politică va considera necesar.

Obiectul dreptului procesual penal îl reprezintă relațiile sociale ce iau naștere ca urmare a activității organizate de stat pentru tragerea la răspundere penală și civilă a celor care au săvârșit infracțiuni. Dacă dreptul procesual penal este generalul, abstractul, procesul penal este particularul, concretul.

---

¹ Gr. Gr. Teodoru, L. Moldovan, *Drept procesual penal*, Ed. Didactică și Pedagogică, București, 1972, p. 21.